

Antagandeverision

Del 1

Rumslig strategi för Östergötland

Knyt samman Östergötland och ta tillvara det goda läget

Verksamhet: Enheten för Regional planering, Regional utveckling

Datum: 2024-06-28

Diarienummer: RÖ 2022-10319

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Rumslig strategi för Östergötland	3
1.1.1 Syfte	4
1.1.2 Mål	4
1.2 Kontinuerlig process	4
2 Rumslig strategi för Östergötland	5
2.1 Strukturbilder i olika skalnivåer	5
2.2 Principer	6
2.3 Knyt samman Östergötland – Regional strukturbild 2040	9
2.4 Knyt samman Östergötland – Närkeografisk strukturbild 2040	11
2.5 Ta tillvara Östergötlands goda läge – Storregional strukturbild 2040	12
2.6 Ta tillvara Östergötlands goda läge – Utblick 2050	13

Rumslig strategi har tagits fram av Region Östergötland i nära samverkan med Östergötlands 13 kommuner.

Rumslig strategi (del 1) visar den regionala målbilden för Östergötland år 2040 och består av strukturbilder i tre skalnivåer med ett antal tillhörande planeringsprinciper.

Genomförande och uppföljning (del 2) belyser hur de rumsliga aspekterna, Rumslig strategi, ska ges genomslag fortsättningsvis samt hur samhällsplaneringen i Östergötlands ska utvecklas genom fortsatt samplanering och fördjupad samverkan mellan framför allt Region Östergötland och Östergötlands kommuner.

Planeringsunderlag (del 3) innehåller en sammanfattning av de kunskapsunderlag som legat till grund för antaganden och slutsatser i Rumslig strategi

1 Inledning

1.1 Rumslig strategi för Östergötland

Region Östergötland arbetar med regional rumslig planering för att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i Östergötland. Den regionala rumsliga planeringen behövs eftersom vi ofta lever och verkar i en regional vardag.

Rumslig strategi tar avstamp i det utvecklingsuppdrag som Region Östergötland har genom *Lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630)* och *förordningen om regionalt tillväxtarbete (2017:583)* samt *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030 (skr. 2020/21:133)*.

Fysisk planering	Fysisk planering handlar om hur mark och vattenområden bör användas, var bebyggelse och infrastruktur ska ligga och hur den bör vara utformad. Plan- och bygglagen (PBL) styr den kommunala och regionala fysiska planeringen. Det finns en typ av regional fysisk plan: regionplan. Det är endast Region Stockholm, Region Skåne och Region Halland som har uppdraget att ta fram en regionplan. Det finns tre typer av kommunala fysiska planer: översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser.
Rumslig planering	Syftet med den rumsliga planeringen är att stärka planeringsperspektivet och synliggöra vilken funktion platser har och hur dessa relaterar till varandra samt hur detta kan samordnas och förbättras för ökad funktionalitet. Rumslig planering är ett verktyg som kan bidra i arbetet med hållbar utveckling ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Den regionala planeringen som sker inom regionernas utvecklingsuppdrag, men utanför PBL, benämns ofta rumslig planering eller rumslig utvecklingsplanering.

Utvecklingsstrategi för Östergötland (RUS) slår fast att den rumsliga inriktningen i strategin; *Knyt samman Östergötland och ta tillvara det goda läget*, behöver fördjupas och preciseras. Därför har trafik- och samhällsplaneringsnämnden (TSN) gett regionutvecklingsdirektören i uppdrag att arbeta fram ett förslag till Rumslig strategi för Östergötland (2020-11-05 §120). Rumslig strategi precisera den rumsliga inriktningen genom att ge en fördjupad bild av hur Östergötland fungerar och bör knytas samman. Rumslig strategi har även stark koppling till prioriterat område *Skapa attraktiva livsmiljöer*, i Utvecklingsstrategi för Östergötland.

Rumslig strategi för Östergötland omfattar hela Östergötlands geografi och har tidshorisont år 2040, samma som i Utvecklingsstrategi för Östergötland. Rumslig strategi består av strukturbilder i tre skalnivåer med ett antal tillhörande planeringsprinciper. Principerna innehåller prioriteringar för att nå utvecklingsstrategins mål om goda livsvillkor i Östergötland och strukturbilderna visar hur principerna kan tolkas i skalnivåerna: regional nivå, närgeografi samt storregional nivå. En utförlig beskrivning av strukturbilder och principer finns i efterföljande avsnitt. Rumslig strategi för Östergötland är styrande för Region Östergötlands verksamheter och vägledande för Östergötlands kommuner i framför allt deras fysiska planering, samt för statliga myndigheter där det är relevant att beakta utvecklingen av de rumsliga strukturerna i länet.

En sammanfattning av det kunskapsunderlag som legat till grund för antaganden och slutsatser i Rumslig strategi finns i Planeringsunderlag (del 3).

1.1.1 Syfte

Syftet med Rumslig strategi är att:

- Utgöra det rumsliga perspektivet i Region Östergötlands alla regionala styrdokument och därmed stärka Region Östergötlands roll som samhällsbyggare genom ett konsekvent rumsligt agerande i bland annat hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken.
- Utgöra underlag för Region Östergötlands agerande i kommunala och andra planprocesser.
- Utgöra vägledande underlag för kommunernas arbete med regionala och mellankommunala utvecklingsfrågor i framför allt den kommunala fysiska planeringen.

1.1.2 Mål

Målet är en rumslig strategi för Östergötland med en väl avvägd rumslig inriktning för Östergötland (strukturbild) som anger en tydlig prioritering av olika platsers funktioner och relationer.¹

1.2 Kontinuerlig process

Rumslig strategi är en del i ett kontinuerligt kunskapsbyggande om Östergötlands förutsättningar och hur vi gemensamt kan arbeta med både utmaningar och möjligheter för att skapa goda livsvillkor i Östergötland. Strategin är en del i en kontinuerlig planeringsprocess med syfte att hålla strategin aktuell och uppdaterad.

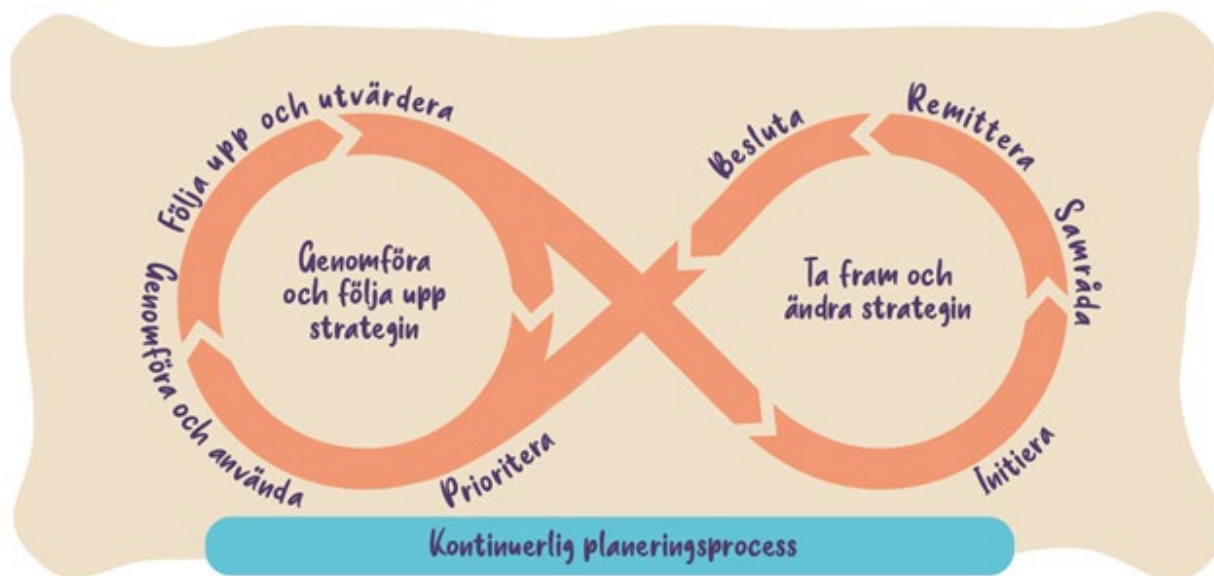

Bild: Kontinuerlig planeringsprocess

¹ Uppdragsbeskrivning, beslutad av trafik- och samhällsplaneringsnämnden 2020-11-05 §120

2 Rumslig strategi för Östergötland

2.1 Strukturbilder i olika skalnivåer

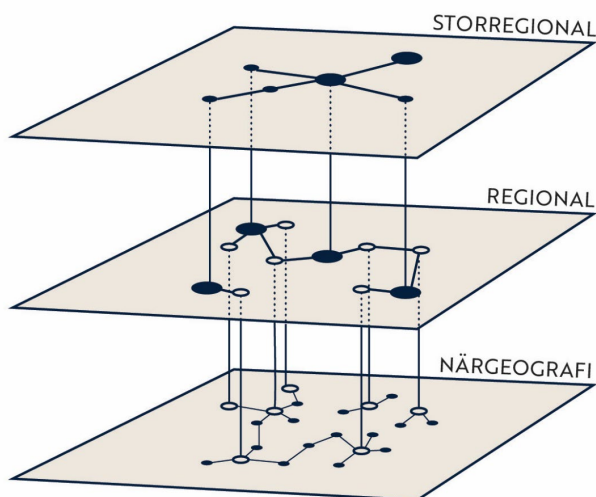
En regional strukturbild är en regional målbild som visar en framtida samhälls- och regionutveckling och ligger till grund för arbetet att utveckla en hållbar fysisk struktur i Östergötland. Strukturbilden bidrar till att tydliggöra de övergripande funktionerna och relationerna som är strukturerande i ett utvecklingsperspektiv och hur dessa bidrar till att stärka utvecklingen. En regional strukturbild sätter ett tydligare geografiskt perspektiv på Utvecklingsstrategi för Östergötland.

Med *målbild* menas en tydlig gemensam riktning för Östergötland som har sin utgångspunkt i befintliga inriktningsbeslut och där kommande beslut och framtida åtaganden behöver överensstämma med målbilden för att denna ska uppnås.

Med *strukturerande* menas relevanta förutsättningar som är långsiktigt stabila över tid och utgör viktiga element att bygga vidare på.

Rumslig strategi är framåtblickande (2040) och visar en fördjupad och sammanvägd bild av Östergötland, i den regionala skalan och i närgeografin, samt i den storregionala skalan. Beroende på vilken skala som betraktas framträder olika geografier och strukturer som har påverkan på livsmiljön för regionens invånare. De olika skalnivåerna utgör ingen hierarki utan är sinsemellan likställda. De beskriver olika skalor på vår gemensamma geografi. Platser och noder kan framträda i flera nivåer men har då oftast olika betydelse för, och påverkan på, sitt omland beroende på i vilken skala den redovisas i. Strukturbilderna tydliggör vidare den prioritering som är målet med strategin i de olika skalorna. De funktioner och relationer som visas i strukturbilderna är strukturerande i sin skalnivå.

Planering sker på olika nivåer och i olika geografier parallellt över tid. En långsiktig och förutseende planering med ett geografiskt helhetsperspektiv ger förutsättningar för platser med olika förutsättningar och potential att utvecklas. Östergötland har en stark förmåga att attrahera, behålla och utveckla människor, näringsliv och investeringar. Rumslig strategi ska bidra till att förstärka och förbättra detta.

Den storregionala nivån visar Östergötlands sammanhang. Den ger en bild av hur det goda läget tas tillvara, det vill säga hur Östergötland är uppkopplat storregionalt, nationellt och internationellt år 2040 och med utblick mot 2050. Fokus är starkt storregional integrering och funktionalitet, men även de större sammanhangen som kopplingen mot de tre storstadsområdena i Sverige och den europeiska kontinenten.

Den regionala nivån har fokus på att utveckla ett sammanhållet Östergötland och samband över länsgräns med centralorter i grannkommuner vilka har en regional betydelse för Östergötland år 2040.

I närgeografin är fokus på Östergötlands utveckling och platsers potentialer inklusive närgeografiska samband över länsgräns.

2.2 Principer

Principerna anger den grundläggande planeringsinriktningen för den regionala rumsliga planeringen och tydliggör vad som är regionalt betydelsefullt och anger prioriteringar i de tre skalnivåerna.

Övergripande principer från Utvecklingsstrategi för Östergötland

Knyta samman Östergötland och ta till vara det goda läget

1. Knyta samman Östergötland
2. Stärka kopplingarna till Stockholm
3. Stärka kopplingarna till närliggande noder

Prioritera bebyggelseutveckling i, och utveckling av, platser som främjar en hållbar struktur²

² En hållbar struktur möjliggör ett hållbart resande, tillgång till grundläggande service, en effektiv markanvändning samt en hög tillgänglighet till regionala noder och de funktioner som finns där, som exempelvis vårdcentral, kollektivtrafik, hög koncentration av arbetsplatser och kommunala tjänster som bibliotek. En hållbar struktur skapas utifrån platsens egna förutsättningar.

Storregionala/nationella/internationella principer

Stärk Linköping - Norrköping som storregional nod

Stärk Östergötlands kopplingar i följande prioritetsordning till

1. Stockholm (storregionalt/nationellt/internationellt)
2. Örebro (storregionalt), Hallsberg (storregional och nationell knutpunkt)
3. Jönköping (storregionalt), Öresund (nationellt/internationellt), Göteborg (nationellt)
4. Nyköping, Eskilstuna, Västerås, Kalmar (storregionalt)

Stärk Motala för att nyttja potentialen och på sikt bli en storregional nod.

Stärk Mjölbys roll som storregional knutpunkt

Regionala och närgeografiska principer

Knyta samman och skapa ett nära Östergötland

Verka för en god och hållbar tillgänglighet genom:

- En utvecklad digital infrastruktur
- Ett väl fungerande, effektivt och hållbart transportsystem
- Ett transporteffektivt samhälle, med rätt trafikslag på rätt plats

Utveckla samhällsplaneringen och stärka Östergötland i sin flerkärnighet genom:

- Att prioritera utveckling i noder, i stationsnära läge och vid starka kollektivtrafikstråk
- En förstärkning av befintlig funktionalitet
- Att verka för att livsmiljöer utformas utifrån omsorgsfull gestaltning och miljömässig och social hållbarhet
- Att stärka noder och orter genom hållbar platsutveckling

Vidga det funktionella Östergötland genom att stärka kopplingar till närliggande noder

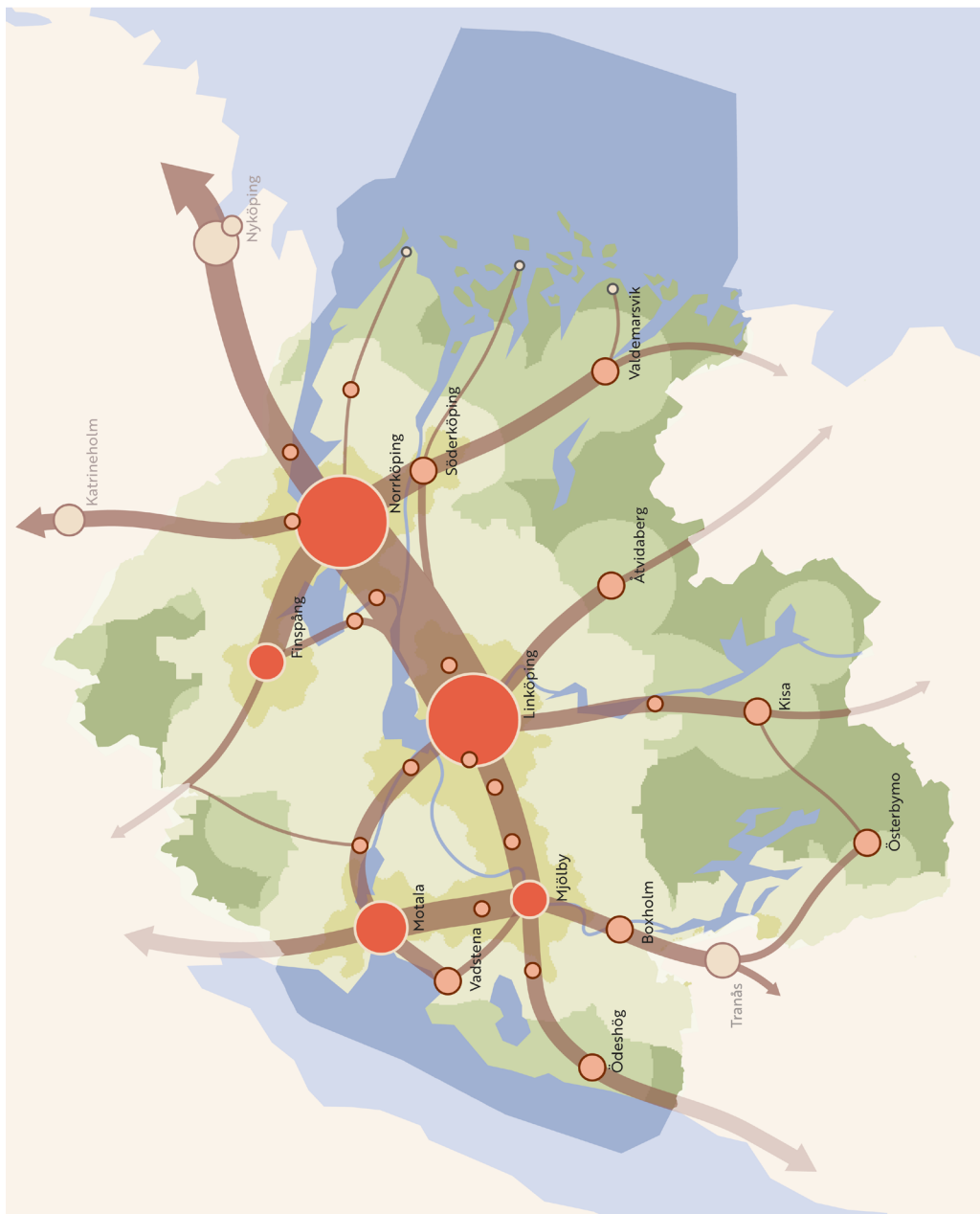
Ta tillvara och utveckla funktionella samband inom och över länsgräns till

Regionala samband

1. Nyköping, Tranås
2. Katrineholm

Närgeografiska samband

1. Västervik, Eksjö, Vimmerby
2. Vingåker, Askersund

Regional strukturbild 2040

- Regional nod**
Starkt befolkningscentrum med ett livskraftigt näringsliv, brett utbud av service, handel, utbildning och sjukvård. Noden har god utvecklingspotential till år 2040. Symbolens storlek illustrerar nodens betydelse i länet. Regionala noder har stor betydelse för utvecklingen i länet och bidrar till utveckling såväl lokalt som regionalt.
- Delregional nod**
Tätort som är viktigt för sitt omland då dessa har en bredd av funktioner och hög servicenivå och god tillgänglighet till kollektivtrafik i starka pendlingsstråk. Delregionala noder har potential för fortsatt utveckling och är med sina samvägda funktioner även viktiga för att stärka utvecklingen i sitt delregionala omland. Kommunmyndigheter lymskoleras med en större punkt har fortsatt hög eller utökad funktionalitet och betydelse som strategisk nod år 2040.
- Nod utanför Östergötland**
Konceptuella noder utanför Östergötland vars funktionalitet för omlandet har stor betydelse för platser och orter i Östergötland.
- Skärgrädsnod**
Plats med viktiga nyckelfunktioner för livet längs kusten och i skärgården där det är viktigt att bibehålla och om möjligt utveckla nyckelfunktioner.
- Funktionella samband**
En väl sammanhållen region med starkt funktionellt utbyte med centralorter utanför länet. Symbolens bredd visar styrkan i det funktionella sambandet och hur väl integrerad arbetsmarknad, bostadsmarknad, utbildning, service m.m. är. Platser inom eller i anslutning till det funktionella sambandet har, i relation till styrkan i det funktionella sambandet, stor potential till utveckling.

Geografiska områdens funktionella karaktärsdrag

- Stadsnära områden**
Övergångszon mellan stad och landsbygder som är direkt kopplad till stadsområden i regionala noder.
- Mellanbygder**
Övergångszon mellan stadsnära områden och landsbygdsområden. Mellanbygder är belägna på ett funktionellt och fysiskt nära avstånd till regionala noder inom och utom länet. En hög andel av befolkningen arbetspendlar till en regional nod.
- Landsbygder**
Glest befolkade områden med orter och småorter med avstånd till regionala noder. Landsbygder skiljer sig från glesa landsbygder genom en högre grad av befolkningsstäthet, markanvändningsintensitet och ett mångfaldigt näringsliv.
- Glesa landsbygder**
Glesbefolkade landsbygder med mindre bebyggelsegrupper och småorter med avstånd till varandra och till regionala noder. Markanvändning består till stor del av skog, våtmark och vatten. En lägre grad av befolkningsstäthet, markanvändningsintensitet och en begränsad mångfald i näringsgrenar skiljer glesa landsbygder från landsbygder.
- Vatten**
Hav, sjöar och större vattendrag

Bild: Regional strukturbild 2040

2.3 Knyt samman Östergötland – Regional strukturbild 2040

Det är attraktivt att bo, verka, leva och utbilda sig i Östergötland, vilket bidrar till att invånarantalet i länet ökar, och år 2040 kan vi vara ca 50 000 fler än idag. Näringslivets utveckling är stark, och bidrar till platsers attraktivitet. År 2040 är Östergötland ett än mer sammanhållet län med goda möjligheter till dagligt utbyte mellan länets olika orter, vilket innebär att invånarna kan bo i en del av länet och enkelt bo eller studera i en annan del av Östergötland. De mer integrerade studie- bostads- och arbetsmarknaderna, stärker regionens utvecklingspotential och robusthet. Den flerkärniga strukturen med regionala och delregionala noder utefter starka stråk utgör grunden för utvecklingen.

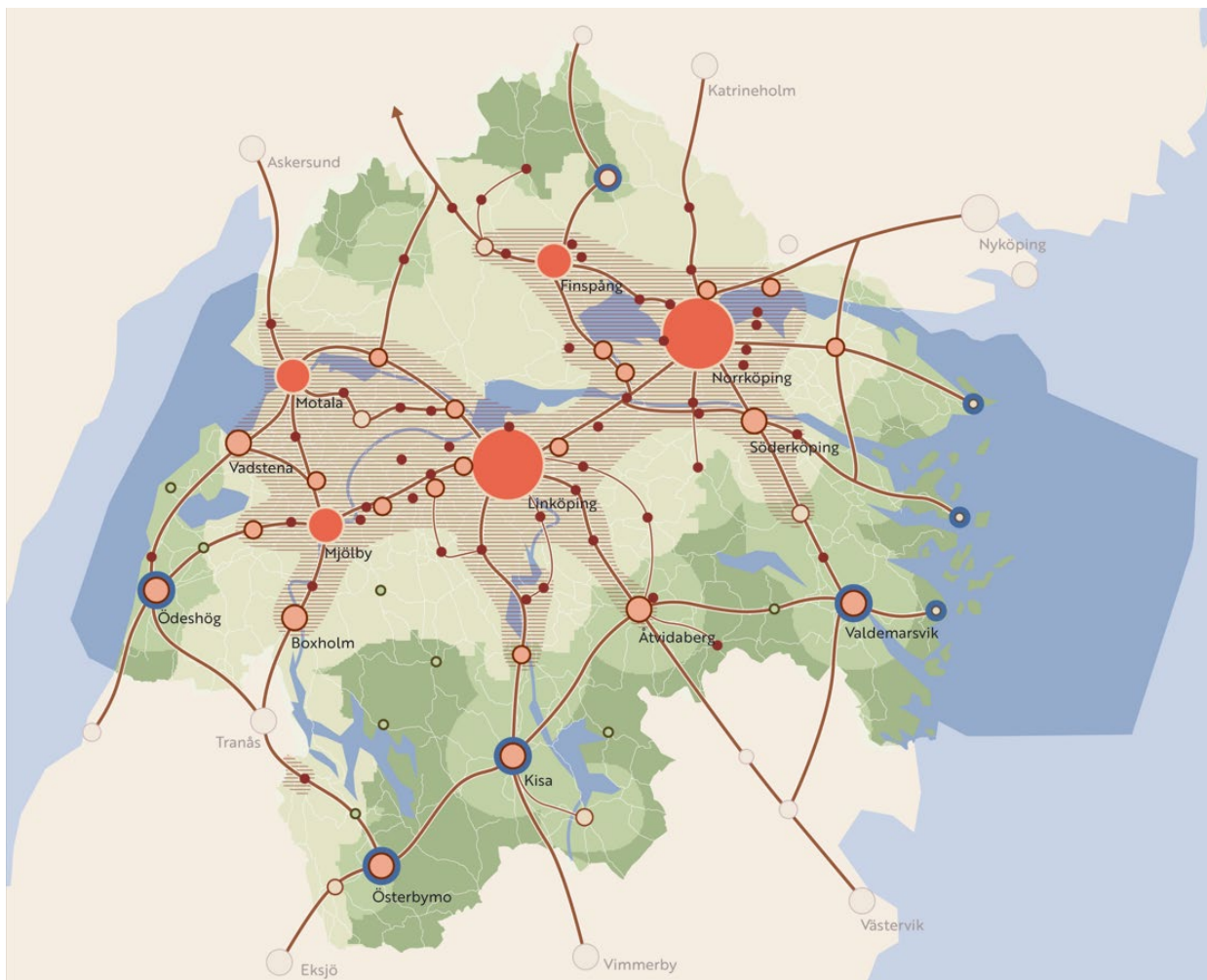
Fysiska strukturer, digital uppkoppling, transportinfrastruktur och lokalisering av samhällsfunktioner har utvecklats så de än bättre knyter samman landsbygder, städer, tätorter och platser så väl inom som över länsgränser. Likvärdiga möjligheter till ett gott liv skapas genom tillämpning av ett geografiskt helhetsperspektiv i planeringen. Samtidigt visar den historiska utvecklingen att tyngdpunkten i befolkningstillväxten sannolikt kommer ske i de regionala och delregionala noderna, vilket behöver tas hänsyn till i planering av markanvändning. Ökad befolkningstäthet ger goda förutsättningar för hållbara transporter, samtidigt som den digitala infrastrukturen kan bidra till minskat resebehov. De regionala och delregionala noderna har viktiga funktioner för sitt omland, så som utbildningsinstitutioner, hälso- och sjukvårdsinrättningar, kollektivtrafiknoder, offentlig och kommersiell service. Nodernas omland varierar, där de regionala noderna har hela regionen som upptagningsområde, och där de delregionala noderna spelar en viktig roll i ett delregionalt sammanhang.

Linköping och Norrköping stärker länet genom fortsatt utveckling åt en gemensam lokal arbetsmarknadsregion med två arbetsmarknadscentrum. Detta tillsammans med ökade funktionella samband, inom och utom länet, ökar attraktiviteten för näringslivetableringar och skapar goda förutsättningar för en hållbar ekonomi i hela Östergötland. Motala stärks som regional nod i den västra delen i länet genom egna kvaliteter och till följd av stärkta funktionella samband inom Östergötland och till Örebro. Östergötlands flerkärnighet och den höga tillgängligheten till regionala och delregionala noder inom länet samt till centralorter som Nyköping, Katrineholm och Tranås utanför Östergötland bidrar till fortsatt stark utveckling lokalt och regionalt.

Flerkärnigheten tillsammans med ökade funktionella samband bidrar till en rumsligt balanserad utveckling. Noderna utvecklas i hög grad av egen kraft och sina funktioner. Alternativt så utvecklas de till följd av sin funktion i sitt omland eller sin relation till andra noder. Stärkta samband mellan regionala och delregionala noder med kollektiva kommunikationer gör resor enkla och möjliga. De tre skärgårdsnoderna, som identifierats längs med kusten, är särskilt viktiga för skärgårdens funktion. Skärgårdsnoderna utvecklas, i likhet med andra noder, i hög grad av egen kraft.

Investeringar i transportinfrastruktur som Ostlänken och dubbelspåret mellan Hallsberg-Degerön bidrar till ökad kapacitet och förbättrad framkomlighet på järnvägen inom Östergötland för både person- och godstrafik. Detta ger ökad möjlighet för effektiv kollektivtrafik på järnväg framför allt inom länet, men också till närliggande noder utanför länet vilket ökar sammanhållningen inom Östergötland samt vidgar det funktionella Östergötland.

Ostlänkens frigörande av kapacitet på Södra stambanan gör att pendeltågstrafiken kan bli mer attraktiv men också att regiontågstrafik kan införas på Ostlänken. Det innebär att restiden Norrköping - Linköping (direkt) kan halveras samt att restider Nyköping-Linköping, Mjölby-Norrköping och Motala-Norrköping minskar vilket ökar förutsättningarna till regionförstoring. Det funktionella ömsesidiga utbytet över länsgräns med Nyköping ökar avsevärt. Åtgärder i stråken Valdemarsvik-Norrköping (förbifart Söderköping, E22) samt Åtvidaberg-Linköping (rv 35) innebär att restiderna minskar, vilket ökar funktionaliteten för noder längs berörda sträckor.

Strukturbild Närgeografi 2040

- **Regional nod**
 Starkt befolkningscentrum med ett livskraftigt näringsliv, brett utbud av service, handel, utbildning och sjukvård. Noden har god utvecklingspotential till år 2040. Symbolens storlek illustrerar nodens betydelse i länet. Regionala noder har stor betydelse för utvecklingen i länet och bidrar till utveckling såväl lokalt som regionalt.
- **Delregional nod**
 Tätort som är viktig för sitt omland då dessa har en bredd av funktioner och hög servicenivå och god tillgänglighet till kollektivtrafik i starka pendlingsstråk. Delregionala noder har potential för fortsatt utveckling och är med sina samlade funktioner även viktiga för att stärka utvecklingen i sitt delregionala omland. Kommunhuvudorter (symboliseras med en större punkt) har fortsatt hög eller utökad funktionalitet och betydelse som strategisk nod år 2040.
- **Närgeografisk nod**
 Tätort med relativt hög andel dagbefolkning eller med ett relativt stort utbud av offentlig och kommersiell service. Ortens funktioner har fortsatt stor betydelse för platsen och närområdet år 2040 och kan ha viss utvecklingspotential.
- **Boendeort**
 Orter som framför allt har funktion som boendeplats, men kan ha närvaro av kommersiell service och viss offentlig service. Boendeorter med god tillgänglighet till regionala och delregionala noder med kollektivtrafik har potential att växa som boendeorter.
- **Skärgårdsnod**
 Plats med viktiga nyckelfunktioner för livet längs kusten och i skärgården där det är viktigt att bibehålla och om möjligt utveckla nyckelfunktioner.
- **Service utanför tätort**
 Plats med bibehållen närvaro av kommersiell service år 2040.
- **Nod utanför Östergötland**
 Orter utanför Östergötland vars funktionalitet för området har stor betydelse för platser och orter i Östergötland.
- **Strategisk nod i sitt närområde**
 Orter med centralt läge i den glesa geografien, viktig för närområdet. Väsentligt att behålla och utveckla funktioner.

- ▨ **Prioriterat område för sammanhållen utveckling**
 Område med god tillgänglighet till arbetsmarknad, service, bostadsmarknad och utbildning. Utveckling prioriteras i regionala och delregionala noder inom området. Dessa har potential att växa och bidra till utvecklingen lokalt och regionalt till år 2040. Potentialen till sammanhållen utveckling finns i platser med relativ närhet till nod/-er och med lokalisering intill stark stråk. Området omfattas av högt exploateringstryck och om ny mark tas i anspråk behöver det föregås av konsekvensanalyser och avvägning mellan olika intressen.

- **Relationer**
 Nodens relationer i närområdet, och potential till fortsatt funktionellt utbyte.

- **Lokalt vägnät**
 Vägar som är viktiga för regional tillgänglighet.

Geografiska områdens funktionella karaktärsdrag

- **Mellanbygder**
 Övergångszon mellan stadsnära områden och landsbygdsområden. Mellanbygder är belägna på ett funktionellt och fysiskt nära avstånd till regionala noder inom och utom länet. En hög andel av befolkningen arbetspendlar till en regional nod.
- **Landsbygder**
 Gleset befolkade områden med orter och småorter med avstånd till regionala noder. Landsbygder skiljer sig från glesa landsbygder genom en högre grad av befolkningstäthet, markanvändningsintensitet och ett mångsidigt näringsliv.
- **Glesa landsbygder**
 Glesbefolkade landsbygder med mindre bebyggelsegrupper och småorter med avstånd till varandra och till regionala noder. Markanvändning består till stor del av skog, våtmark och vatten. En lägre grad av befolkningstäthet, markanvändningsintensitet och en begränsad mångfald i näringsgrenar skiljer glesa landsbygder från landsbygder.
- **Vatten**
 Hav, sjöar och större vattendrag.

Bild: Närgeografisk strukturmodell 2040

2.4 Knyt samman Östergötland – Närgeografisk strukturbild 2040

Östergötland har en mångfald av attraktiva livsmiljöer såsom skärgård, skogsbygder, slättlandskap, storstäder, småstäder, tätorter, byar och landsbygder. Bra boende, arbete, och tillgång till service, utbildning, kultur, omsorg och rekreation och naturupplevelser finns i alla delar av Östergötland år 2040. Olika platsers egna kvaliteter behöver lyftas fram för att visa en bredd i utbudet av olika livsmiljöer. Platsutveckling och omsorgsfull gestaltning, där estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara kan bidra till Östergötlands utveckling och att förstärka attraktiviteten i noder och platser. Miljöer byggs, underhålls och gestaltas så att hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden. Platsutveckling sker genom samverkan på flera nivåer och med utgångspunkt i platsens förutsättningar, karaktär och historia. Offentliga miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla.

Stärkt tillgänglighet till samhällliga resurser och likvärdiga möjligheter till ett gott liv skapas genom tillämpning av ett geografiskt helhetsperspektiv. Tillgänglighet säkerställs genom bibehållande och stärkta funktioner i noder med centralt läge samt genom god digital infrastruktur i hela regionen. I den glesa geografin har strategiska noder en viktig funktion i att serva sitt närområde. Regional och kommunal planering behöver bidra till att stärka dessa noder så att väsentliga funktioner behålls och utvecklas. Region Östergötland säkerställer hälso- och sjukvård genom en fördelning av olika vårdutbudspunkter för en god och nära vård i hela regionen, i kommunhuvudorter, och genom kollektivtrafik i utbildnings- och arbetsstråk som en grundläggande nivå av offentlig service. Kommuner bidrar i sin planering till goda boendemiljöer i strategiska noder för att säkerställa underlag för bibehållande av service och kollektivtrafik.

Ett transporteffektivt samhälle kräver digital tillgänglighet i hela Östergötland så att behovet av resor kan minska. En förutsättning är att den digitala infrastrukturen fortsatt byggs ut i hela Östergötland. Ytterligare en förutsättning är att det finmaskiga vägnätet håller en god standard och att det har den bärighet som krävs för näringslivets transporter.

För de resor som behöver göras finns det i större städer och tätorter förutsättning för kapacitetsstark kollektivtrafik och att en hög andel av resorna inom staden eller tätorten sker som gående eller cyklist. I de mellanstora städerna behöver cykling och kombinationsresor öka. I glesare geografier sker omställningen i form av bilresor med fossilfria drivmedel, en utbyggd cykelinfrastruktur som möjliggör en högre andel cykelresor och åtgärder som fler pendlarparkeringar vid kollektivtrafikknutpunkter. Kollektivtrafik upprätthålls på landsbygden för att möjliggöra en grundläggande tillgänglighet. Utbudet kan bestå av linjelagd kollektivtrafik i utbildnings- och arbetsstråk och av anropsstyrd trafik för serviceresor. Grundläggande tillgänglighet handlar om en yttäckande trafik för att möjliggöra resande till offentlig service och grundläggande kommersiell service.

En god befolkningstillväxt bidrar till att hela Östergötland utvecklas. Merparten av dessa kommer bo i utpekade område - prioriterat området för sammanhållen utveckling (se strukturbild närgeografi). Primärt sker noders tillväxt av egen kraft, till följd av närhet till annan nod, förbättrad tillgänglighet, företagsetableringar eller på grund av platsens kvaliteter. För strategiska noder i de glesare geografierna ställs det i högre grad krav på utveckling av egen kraft och av sina kvaliteter då de är lokaliserade utan närhet till andra noder. De regionala och lokala sambanden över länsgräns stärks och bidrar till utvecklingen i noder, i boendeorter samt i de glesa geografierna. Ett flertal noder och boendeorter stärks också genom sin primära närhet, samverkan och ökad funktionalitet med orter utanför Östergötland. En väl fungerande vardag förutsätter ett fortsatt starkt funktionellt utbyte med orter utanför Östergötland, som Askersund och Vingåker i norr samt Gränna, Eksjö, Vimmerby, Gamleby och Västervik i söder. Därutöver har Nyköping, Tranås och Katrineholm både starka regionala samband och ett betydande närgeografiskt utbyte.

2.5 Ta tillvara Östergötlands goda läge – Storregional strukturbild 2040

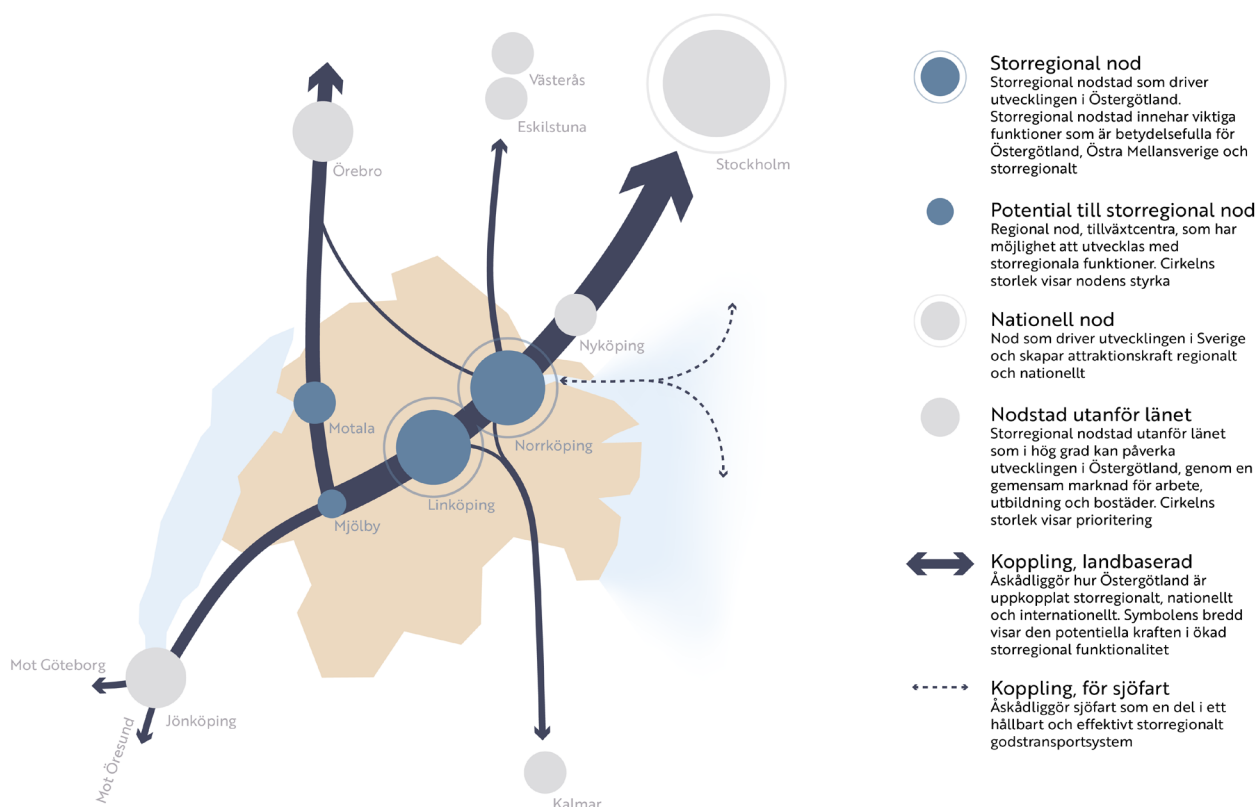

Bild: Storregional strukturbild 2040

Östergötland bygger sina kopplingar med omlandet utifrån sin egen styrka. Linköping och Norrköping ska fortsätta stärkas tillsammans som en sammanhållen storregional nod, och som urban funktionell nod i ett europeiskt perspektiv. I den storregionala noden finns tillgång till högre utbildning på universitetsnivå, specialistvård på universitetssjukhus, och storstadsmiljöer i Linköping respektive Norrköping som kompletterar varandra. Utbildningsinstitutionerna bidrar till att försörja regionens lokala arbetsmarknader med kvalificerad och relevant arbetskraft. Noden, Linköping och Norrköping, kompletterar de övriga nodstäderna i östra Mellansverige.

Östergötlands goda läge med relativ närhet till Storstockholm och sitt läge i ScanMed-stråket³ ger förutsättningar för att utveckla de europeiska, nationella och storregionala kopplingarna. Det europeiska ScanMed-stråket sträcker sig från kontinenten genom Östergötland till Stockholmsregionen och till norra Sverige. Den nationella kopplingen mot Göteborg via Jönköping, är viktig och stärks, vilket ger möjlighet att konkurrera och attrahera högspecialiserade funktioner och näringslivetableringar.

De fyra transportslagen stärker länets konkurrenskraft och attraktivitet. Störst potential till ökad funktionalitet ges genom utveckling av järnvägsinfrastrukturen i stråken. År 2040 är Ostlänken i drift och knyter Östergötland än starkare till Storstockholm med förkortade restider som stärker integreringen av arbets-, studie- och bostadsmarknaderna i länen. Utbyggnaden frigör kapacitet för att öka andelen godstransporter på järnväg. Tillsammans med färdigställandet av dubbelspår Hallsberg-Degerön under tidigt 2030-tal ökar kapaciteten för godstransporter som går mellan norra Sverige och kontinenten. För Östergötlands del halveras restiden i bland annat relationen Motala – Örebro, och ger en acceptabel restid för dagspendling. Den ökade tillgängligheten bidrar till befolkningsutveckling och fler näringslivetableringar i kommunen, vilket stärker Motala som en regional nod med storregionala funktioner.

³ ScanMed - Ett europeiskt transportstråk som knyter samman Skandinavien med Medelhavsländerna

Annan viktig infrastruktur i stråket mellan Stockholm och kontinenten är E4 som löper i sydvästlig riktning genom länet. E22, tillsammans med järnväg, knyter Östergötland till sydöstra Sverige, med Kalmar som huvudmålpoint för interregionalt utbyte. Med riksväg 50 och 51 förbinds länet norrut för långväga transporter, främst gods, där den senares funktion ligger i kopplingen Örebro/Hallsberg och Norrköping och Norrköpings hamn.

För att ställa om till hållbara färdmedel och effektiva byten mellan transportslag utvecklas transportfunktioner som knyter Östergötland till andra närliggande storregionala noder och nationella funktioner, likaså transportfunktioner inom noden Linköping – Norrköping. Den strategiska inriktningen för den storregionala utvecklingen som finns tillsammans med länen i östra Mellansverige (ÖMS2050) anger ramarna för det storregionala sammanhanget. I nodstäderna utanför länet finns potential att tillsammans stärka utvecklingen i Östergötland genom gemensamma marknader för utbildning, bostad och arbete.

Mjölby storregionala funktioner ligger i dess strategiska läge som järnvägsknut, längs med Godsstråket i Bergslagen och Södra stambanan. Med dubbelspårsutbyggnad och utbyggnad av Ostlänken med förlängning, stärks det strategiska läget. Med ökad person- och godstrafik på järnväg i såväl regional, nationell och internationellt perspektiv, är Mjölby en viktig knutpunkt i systemet. Gods norrifrån, och söderifrån, går vidare till Mälardalsregionen, och Norrköpings hamn, via Mjölby.

Norrköpings hamn bidrar till internationell koppling för godstransporter. Som del i både det europeiska transportstråket, och strategiska läget i Stockholm - Mälardalen, har hamnen viktiga funktioner för Östergötland. Dess roll stärks ytterligare till följd av de infrastrukturåtgärder som genomförs på järnväg, och fungerar som intermodal omlastningsterminal för Östergötlands funktionella geografi.

2.6 Ta tillvara Östergötlands goda läge – Utblick 2050

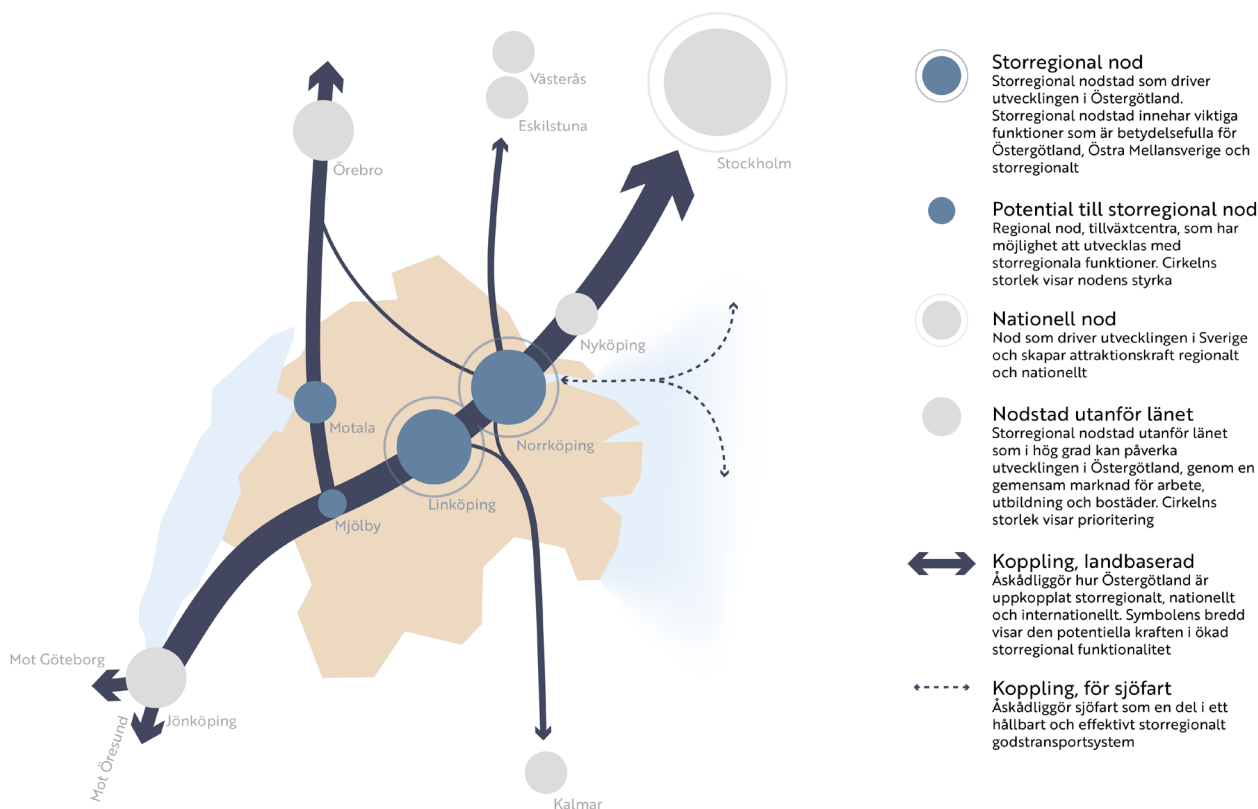

Bild: Storregional utblick mot 2050

I det längre perspektivet, fram till år 2050, stärks förutsättningarna genom förbättrade kopplingar till Öresund och Göteborg. Flaskhalsarna längs med Södra stambanan behöver byggas bort genom ny järnväg så att kapaciteten ökar. Ett första steg är att koppla Östergötland starkare till Jönköping som innebär ökad integrering av studie-, boende- och arbetsmarknader och ett mer diversifierat näringsliv. Att knyta Östergötland starkare till kontinenten har stor betydelse för utvecklingen av befintligt näringsliv i länet men också i Östergötlands attraktivitet för nya näringslivsetableringar. Östergötland knyts fortsatt starkare till de andra nodstäderna i östra Mellansverige genom stärkta resmöjligheter, genom samverkan mellan nodstäder och om noders funktioner.